

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут агротехнологій, селекції та екології

University of Opole (Poland)

International Slavis University (Macedonia)

Cooperative Trade University of Moldova

«Урожайність та якість продукції рослинництва за сучасних технологій вирощування»

присвячена пам'яті професора Г. П. Жмели

30 вересня 2024 року

*Матеріали
Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції
30 вересня 2024 року*

**Полтава
2024**

УДК 633:631.559:006.015.5:631.5

У 71

Редакційна колегія:

Гангур В. В. – завідувач кафедри рослинництва Полтавського державного аграрного університету, доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник.

Бараболя О. В. – доцент кафедри рослинництва, завідувач Науково-дослідної лабораторії якості зерна імені Г. П. Жемели факультету агротехнологій та екології Полтавського державного аграрного університету, кандидат сільськогосподарських наук, доцент.

Шакалій С. М. – доцент кафедри рослинництва, фахівець другої категорії Науково-дослідної лабораторії якості зерна імені Г. П. Жемели факультету агротехнологій та екології Полтавського державного аграрного університету, кандидат сільськогосподарських наук.

Урожайність та якість продукції рослинництва за сучасних технологій вирощування, присвячена пам'яті професора Г. П. Жемели: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 30 верес. 2024 р.). Полтава : ПДАУ, 2024. 211 с.

У збірнику представлені матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої пам'яті професора Г. П. Жемели, за результатами досліджень щодо: перспективних напрямів вирощування продукції рослинництва; якості, стандартизації та сертифікації продукції рослинництва; актуальних проблем інноваційної економіки в АПВ, VR технологій в агровиробництві; інноваційних напрямів зберігання та переробки продукції рослинництва, харчових технологіях.

Матеріали призначені для наукових співробітників, викладачів, студентів та здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії вищих навчальних закладів, фахівців і керівників сільськогосподарських та переробних підприємств АПК різної організаційно-правової форми, працівників державного управління, освіти та місцевого самоврядування, всіх, кого цікавить проблематика урожайності й якості продукції рослинництва за сучасних технологій вирощування.

Відповідальність за зміст поданих матеріалів, точність наведених даних і відповідність принципам академічної доброчесності несуть автори. Матеріали видані в авторській редакції.

Рекомендовано до друку Вченою радою Полтавського державного аграрного університету (протокол № 3 від 30.10.2024 року)

<i>Бараболя О. В., Поступаленко А. А.</i>	40
ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА СОРТІВ СОЇ ЗА УРОЖАЙНІСТЮ ЗАЛЕЖНО ВІД ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ	
<i>Шакалій С. М., Ралко А. О., Малишко В. Е.</i>	42
ПЕРСПЕКТИВНА КУЛЬТУРА - РІПАК	
<i>Дрожчана О. У.</i>	43
ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС РОБОТИ З ДОБРИВАМИ	
<i>Ляшенко В. В., Коросташов А. Ю.</i>	45
РОЛЬ МІКРОДОБРИВ У ФОРМУВАННІ ВРОЖАЙНОСТІ ЯЧМЕНЮ ОЗИМОГО	
<i>Ляшенко В. В., Бахір А. А.</i>	48
ВПЛИВ СИСТЕМИ УДОБРЕННЯ НА ВРОЖАЙНІСТЬ І ЯКІСТЬ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ ТВЕРДОЇ	
<i>Ляшенко В. В., Рябченко Є. М.</i>	51
ВПЛИВ ФОРМ АЗОТНИХ ДОБРИВ НА ВРОЖАЙНІСТЬ КУКУРУДЗИ	
<i>Ляшенко В. В., Нелюба Н. А.</i>	53
ЗНАЧЕННЯ ІНОКУЛЯЦІЇ У ВИРОЩУВАННІ СОЇ	
<i>Бараболя О. В., Яновський Р. О.</i>	56
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР	
<i>Рибальченко А. М., Іваненко Р. С.</i>	58
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ У СУЧАСНИХ СОРТІВ ГОРОХУ	
<i>Бараболя О. В., Тарасенко Б. Ю.</i>	60
ВПЛИВ СОРТОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ НА РІСТ ТА РОЗВИТОК РОСЛИН	
<i>Власенко Д. В.</i>	63
ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ОРГАНІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ КУКУРУДЗИ	
<i>Бараболя О. В., Гавриляк М. В.</i>	67
ПРОДУКТИВНІСТЬ СОРТІВ СОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ	
<i>Бараболя О. В., Латиш А. А.</i>	69
ПОСІВ ТА ВИРОЩУВАННЯ ЯРОЇ ТВЕРДОЇ ПШЕНИЦІ	
<i>Гуцін А. Ю.</i>	71
ВПЛИВ АГРОЕКОЛОГІЧНИХ ЗАХОДІВ ВИРОЩУВАННЯ КУКУРУДЗИ	
<i>Грицай Ю. Ю., Поспєлова Г. Д.</i>	73
ЕЛЕМЕНТИ ЗАХИСТУ СОЇ ВІД ЗБУДНИКІВ ГРИБНИХ ХВОРОБ	
<i>Мороз Є. О., Поспєлова Г. Д., Коваленко Н. П.</i>	75
ЗАХИСТ ГОРОХУ ВІД КОРИНЕВИХ ГНИЛЕЙ ФУЗАРІОЗНОЇ ЕТІОЛОГІЇ	
<i>Філоненко С. В., Бондаренко В. Є.</i>	78

1. Балан Г.О., Ткачик С.О. Кластерний аналіз сортів сої по ураженню хворобами в Причорноморському степу України. *Аграрний вісник Причорномор'я*. 2019. Випуск 92. С. 52-61.
2. Красиловець Ю. Г. Оптимізація системи фітосанітарної безпеки зернових колосових культур. *Посібник українського хлібороба*. 2010. С. 38-47.
3. Лич С. В., Кирик М. М., Піковський М. Й., Таранухо Ю. М. Хвороби сої: діагностика, особливості розвитку та заходи захисту. *Пропозиція*. 2014. №1. С.96-98.
4. Пересипка В. Фунгіцидний захист сої. *Агроном*. 2022. <https://www.agronom.com.ua/fungitsydneyj-zahyst-soyi/>
5. Петриченко В. Ф., Патика В. П., Пасічник Л. А. & Пида С. В. Хвороби сої: моніторинг, діагностика, захист: [монографія]. Вінниця: «Віндрук». 2016. 106 с.

Мороз Єва Олександрівна

здобувач вищої освіти

Поспелова Ганна Дмитрівна

канд. с.-г. наук, доцент

ORCID ID: 0000-0002-8030-1166

Коваленко Нінель Павлівна

канд. с.-г. наук, доцент

ORCID ID: 0000-0001-5998-1745

Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава

ЗАХИСТ ГОРОХУ ВІД КОРИНЕВИХ ГНИЛЕЙ ФУЗАРІОЗНОЇ ЕТІОЛОГІЇ

Кореневі гнилі становлять серйозну загрозу для рослинництва в Україні, особливо в регіонах з підвищеною вологістю, хоча деякі види збудників добре розвиваються і в умовах нестійкого зволоження [6].

Горох відноситься до культур які активно уражуються кореневими гнилями протягом усього вегетаційного періоду. Захворювання викликається різними збудниками, але найбільш відомим для степової зони України є фузаріоз [1, 3].

Фузаріозні кореневі гнилі суттєво впливають на фізіологічні процеси що відбуваються в рослинах гороху. Відмічається зниження інтенсивності дихання, що свідчить про загальне пригнічення обміну речовин. Одночасно відбувається значне підвищення активності ферментів поліфенолоксидази та пероксидази, що є характерною реакцією рослин на стрес. Порушується нормальний обмін азоту, вуглеводів та фосфору, що негативно впливає на ріст і розвиток рослин. Пошкодження кореневої системи гороху призводить до порушення живлення рослини, що проявляється в зменшенні вмісту білка

в надземній масі та насінні, а також до зменшення розміру насінин. В наслідок чого, рослина стає слабшою, а врожайність значно знижується [5].

Одним з перших симптомів цього захворювання є пожовтіння нижніх листків, яке поступово охоплює всю рослину. У молодих рослин спостерігається потемніння основи стебла, яке починається з побуріння підсім'ядольного коліна і поступово поширюється на кореневу шийку та корінь. З часом уражені ділянки темніють, набуваючи майже чорного відтінку, і на них з'являються глибокі виразки. Під час відмирання стрижневого кореня, рослина розвиває систему додаткових корінців, перетворюючи свою кореневу систему на мичкувату. Листки в'януть, чорніють і відмирають. В окремі роки, особливо з підвищеною вологістю у другій половині вегетації гороху, фузаріоз може уражувати також боби і насіння. За даними Д. Т. Гентоша та М. М. Кирика в умовах України рослини гороху щорічно потерпають від корневих гнилей, від 10 до 45 % у фазі сходів і від 30 до 80 % у фазі цвітіння. Недобір урожаю гороху, ураженого фузаріозною кореневою гниллю, може перевищувати 30 % [1, 6].

Захисні заходи полягають у: дотриманні сівозміни, знезараженні насінневого матеріалу, сівбі у оптимальні строки, знищенні ґрунтової кірки в період формування сходів, оптимальних строках збирання врожаю, захисті рослин від шкідливих організмів [1, 3, 5].

Серед хімічних заходів захисту гороху від корневих гнилей найбільш дієвим є протруювання насіння. Це технологічна операція, яка забезпечує оздоровлення насіння і захист проростків від насінневої, ґрунтової і частково аерогенної інфекції (кореневі гнилі, пероноспороз, аскохітоз, антракноз, пліснявіння насіння).

Асортимент фунгіцидних протруйників представлений переважно препаратами контактної-системної дії, що забезпечує надійний захист проростків на 3-4 тижні, їх діючі речовини відносяться до хімічних класів – похідні триазолів, імідазоли, морфоліни, бензимидазоли, карбоксаміди, фенілпіроли [4].

Переважає більшість препаратів представлених в «Переліку пестицидів та агрохімікатів дозволених до використання в Україні» за 2024 р. містить дві або більше діючих речовин. Найбільшою популярністю користуються три хімічні класи фунгіцидів: азоли, бензимидазоли та карбоксаміди. Серед азолів в захисті зернобобових культур рекомендовані такі діючі речовини, як флутриафол, ципроконазол, тебуконазол, протіоконазол, епоксиконазол. Азоли інгібують синтез стеролу в мембранах клітин грибів. Наразі, завдяки високій специфічності та ефективності вони є найбільш привабливими серед фунгіцидів останнього покоління. Діючі речовини даної хімічної групи контролюють розвиток грибів відділів Ascomycota, Basidiomycota та представників групи мітоспорові.

Досить популярна діюча речовина – тіабендазол, вона належить до хімічної групи бензимидазоли. Тіабендазол характеризується захисною і лікувальною дією, активно використовується в комбінованих протруйниках

для захисту посівів гороху від корневих гнилей. Діюча речовина інгібує поділ ядра в клітинах грибів.

Карбоксаміди, або SDHI — інгібітори сукцинатдегідрогенази II покоління. Одна з найбільш перспективних хімічних груп фунгіцидів на сучасному ринку. Завдяки своїм особливостям забезпечують ефективний захист проростків від різних типів інфекцій і забезпечують ефективний захист від корневих гнилей які призводять до значного зрідження посівів та недобору врожаю.

Серед рекомендованих для протруювання гороху діючих речовин зустрічається і флудіоксаніл (хімічна група – фенілпіроли) [7].

Однак, незважаючи на цілу низку переваг, протруйники не здатні стримувати інфекції які уражують рослини сільськогосподарських культур протягом вегетації.

На сьогодні ведеться постійний пошук діючих речовин і їх поєднань, які б оптимально ефективно захищали сільськогосподарські культури від хвороб і мали б оздоровчий і стимулюючий ефект на рослини.

Альтернативою до хімічного захисту гороху від інфекцій є запровадження біологічного методу. В Україні ведеться постійний пошук і розробка біофунгіцидів на основі природних біоагенів грибкової і бактеріальної природи [2].

Список використаних джерел

1. Гентош Д. Т. Кореневі гнилі гороху. *Карантин і захист рослин*. 2005. № 3. С. 5-6.
2. Гентош Д. Т., Башта О. В., Гентош І. Д. Біологічні препарати проти корневих гнилей гороху. *Карантин і захист рослин*. 2012. № 10. С. 3-6.
3. Жиліна Т. Б., Поспелова Г. Д., Нечипоренко Н. І., Коваленко Н. П. Аналіз актуальних фітопатологічних проблем гороху. *Матеріали XII науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні напрямки та інновації у вирішенні проблем галузі рослинництва» присвячена 180 річчю з дня народження професора А. Є. Зайкевича. (Полтава, 5 травня 2022 р.)*. Полтава. 2022. С. 38-41.
4. Катеринчук І. Хвороби гороху і захист від них. *Пропозиція*. 2020. №1. <https://propozitsiya.com/bolezni-goroha-i-zashchita-ot-nih>.
5. Кирик М. М., Тарухно Ю. М. Патогенність збудників фузаріозної кореневої гнилі гороху овочевого (*Pisum sativum* L.). *Вісник аграрної науки*. 2016. №2. С. 20-24.
6. Кирик М., Піковський М. Хвороби гороху: візуальна діагностика, особливості розвитку та заходи захисту. *Пропозиція*. 2015, №11-12. <https://propozitsiya.com/ua/hvorobi-gorohu-vizualna-diagnostika-osoblivosti-rozvitku-ta-zahodi-zahistu>

Філоненко Сергій Васильович
кандидат с.-г. наук, доцент
ORCID (0000-0001-8360-8852)